

номічні процеси в гіперфункціональному аспекті, а тому цілком закономірно такі витрати трактувати як виток із загальних грошових доходів, а не як ін'єкцію в них. У короткотривалому і особливо гіперкороткотривалому ринкових періодах соціалізовані витрати непродуктивні. Внаслідок цього на макрорівні національної економіки може зменшуватися сукупна пропозиція зростати рівень цін.

Висновки. Соціалізація мікроекономічних систем супроводжується формуванням зворотного ефекту соціалізації, під яким розуміють додатковий грошовий дохід, що формується в мікроекономічній системі через певний проміжок часу внаслідок підвищення продуктивної сили працівників, що створюється внаслідок первинної гіпервисокої соціалізації. Соціалізаційні витрати – це певний виток із грошового доходу мікроекономічних систем, зворотний ефект соціалізації – певна ін'єкція грошового доходу. Характер співвідношення між соціалізаційними витратами і зворотним ефектом соціалізації залежить від тривалості ринкового періоду. У короткотривалому ринковому періоді зворотний ефект соціалізації менший, ніж соціалізаційні витрати, виникає негативний зворотний соціалізаційний ефект. У довготривалому ринковому періоді в певній його точці зворотний ефект соціалізації і соціалізаційні витрати врівноважуються між собою. У точці соціалізаційної рівноваги мікроекономічних систем формується нульовий або нейтральний зворотний соціалізаційний ефект. У гіпердовготривалому ринковому періоді зворотний соціалізаційний ефект уже перевищує величину соціалізаційних витрат, виникає позитивний зворотний соціалізаційний ефект.

Література

1. Башнянин Г.І. Мікроекономічні ринкові системи: метрологічні проблеми аналізу ефективності функціонування / Г.І. Башнянин, І.М. Копич, І.О. Чурик. – Львів : Вид-во ЛКА, 2001. – 182 с.
2. Башнянин Г.І. Ефективність соціалізації економічних систем: методологічні проблеми метрологічного аналізу / Г.І. Башнянин, Л.Я. Гончарук. – Львів : Вид-во "Новий Світ-2000", 2010. – 240 с.
3. Башнянин Г.І. Лібералізаційна ефективність економічних систем / Г.І. Башнянин, А.А. Сельський, Ю.І. Турянський, О.О. Кудницький // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2012. – Вип. 22.14. – С. 166-173.
4. Башнянин Г.І. Соціалізація економічних систем в умовах глобалізації / Г.І. Башнянин, Л.Я. Гончарук, І.В. Михайляк // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.2. – С. 187-195.
5. Башнянин Г.І. Часова ефективність лібералізації економічних систем / Г.І. Башнянин, Ю.І. Турянський, О.І. Дунас // Науковий вісник НЛТУ України : зб. наук.-техн. праць. – Львів : РВВ НЛТУ України. – 2013. – Вип. 23.10. – С. 132-139.
6. Верховод І.С. Соціалізація розподілу доходів в економіці України / І.С. Верховод // Збірник наукових праць Таврійського державного агротехнологічного університету. – Сер.: Економічні науки. – 2014. – № 2(26). – С. 51-56.
7. Головніна О.Г. Основи соціальної економіки : підручник / О.Г. Головніна. – К. : Вид-во Арістей, 2006. – 678 с.
8. Гончарук Л.Я. Ефективність соціальної політики в умовах ринкових перетворень: проблеми соціалізації економічного розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня канд. екон. наук: спец. 08.09.01 – Демографія, економіка праці, соціальна економіка і політика / Л.Я. Гончарук; Ін-т регіон. дослідж. НАН України. – Львів, 2001. – 16 с.
9. Гриценко А.А. Соціально-ринковий вибір в Україні: модель та реальність / А.А. Гриценко, С.І. Киреев // Трансформація моделі економіки України (ідеологія, протиріччя, перспективи); Ін-т екон. прогнозування / за ред. В.М. Гейця. – К. : Вид-во "Логос", 1999. – С. 23-55.
10. Гришків В.О. Соціалізація економіки України: теорія, методологія, перспективи : монографія / В.О. Гришків. – Д. : Вид-во "Пороги", 2005. – 498 с.
11. Дєва Н.М. Організаційно-фінансовий механізм забезпечення державних соціальних гарантій в регіоні : дис. ... канд. екон. наук / Н.М. Дєва. – Дніпропетровськ : Вид-во ДНУ, 2002. – 20 с.

12. Зайцев Ю.К. Соціалізація економіки України як стратегічна потреба її розвитку : автореф. дис. на здобуття наук. ступеня д-ра екон. наук: спец. 08.01.01 – Економічна теорія / Ю.К. Зайцев; КНЕУ. – К., 2002. – 36 с.
13. Зайцев Ю.К. Трансформаційна економіка : навч.-метод. посібн. [для самост. вивч. дисц.] / Ю.К. Зайцев, В.С. Савчук, О.М. Мельник, І.Й. Малій, А.Е. Фукс. – К. : Вид-во КНЕУ, 2008. – 368 с.
14. Капильцова В.В. Соціалізація економічних відносин: аспекти людського розвитку / В.В. Капильцова // Вісник Донецького університету економіки та права : зб. наук. праць. – 2013. – № 2. – С. 80-84.
15. Куценко В.І. Соціальна сфера: реальність і контури майбутнього (питання теорії і практики) : монографія / В.І. Куценко; Нац. акад. наук України, Рада по вивч. прод. сил України. – Ніжин : Вид-во "Аспект-Поліграф", 2008. – 818 с.
16. Стеблянюк І.О. Соціалізація економіки як наукове поняття генезису світової теорії добробуту / І.О. Стеблянюк // Вісник Дніпропетровського університету : зб. наук. праць. – Сер.: Економіка України : політико-економічний журнал. – 2013. – Вип. 7. – С. 155-159.
17. Яворська Л.М. Соціалізація економіки та капіталу: причини, сутність, напрями і форми реалізації в Україні та світі / Л.М. Яворська, О.В. Попадинець // Вісник Національного університету "Юридична академія України ім. Ярослава Мудрого" : зб. наук. праць. – 2013. – № 2. – С. 41-50.

Башнянин Г.І., Гончарук Л.Я., Мартин О.М., Москва М.Г. Влияние процессов социализации на переходные микроэкономические системы

Проведен научный анализ влияния процессов социализации на переходные микроэкономические системы. Рассмотрена сущность микроэкономической социализации и социализационного равновесия микроэкономических систем. Исследовано влияние процессов социализации на микроэкономические системы в кратковременном, длительном и гипердлительном рыночных периодах. Определены текущие, отдаленные и гиперотдаленные эффекты социализации, а именно – в кратковременном рыночном периоде – отрицательный обратный социализационный эффект, в длительном периоде – нейтральный, а в гипердлительном периоде – положительный обратный социализационный эффект.

Ключевые слова: социализация, микроэкономическая социализация, социализационное равновесие, социализационные издержки, обратный эффект социализации.

Bashnyanin G.I., Goncharuk L.Ya., Martyn O.M., Moskva M.H. Socialization Equilibrium of the Microeconomic Systems in the Context of Socialization Effect

The scientific analyses of the impact of socialization processes on transition microeconomic system are made. The essence of microeconomic socialization and socialization equilibrium of microeconomic system is considered. The processes of socialization and their impact on the microeconomic system in the short, long and hyperlong market periods are investigated. Current, remote and hyperremote economic effects of socialization, in the short term market – the reverse negative socialization effect, in the long term – the reverse neutral socialization effect, in the hyperlong period – the reverse positive socialization effect are determined.

Key words: socialization, microeconomic socialization, socialization equilibrium, social development costs, the reverse effect of socialization.

УДК 336.748

Проф. О.А. Бітер, д-р екон. наук; доц. Л.Д. Чалапко, канд. екон. наук; студ. І.І. Кобзарук – Львівська ДФА

АКТУАЛЬНІ ПРОБЛЕМИ ЗАБЕЗПЕЧЕННЯ СТАБІЛЬНОСТІ НАЦІОНАЛЬНОЇ ГРОШОВОЇ ОДИНИЦІ УКРАЇНИ

Досліджено зміну валютного курсу відповідно до політичної ситуації в Україні. Проведено порівняльний аналіз курсу гривні до соціально-політичної нестабільності і досліджено сучасний стан гривні. Визначено основні фактори, які впливають на формування курсу національної валюти України, та чинники, на підставі яких можна дослідити зміни валютних курсів. Розроблено підходи до стабілізації валюти; проаналізовано прогнози що-

до виведення гривні із кризового становища. Для забезпечення динаміки обмінного курсу державі необхідно здійснювати низку заходів щодо зменшення впливу кон'юнктурних (стихійних) факторів на курс валюти, шляхом законодавчого регулювання.

Ключові слова: валютний курс, валютне регулювання, кризовий стан, валютний паритет, платіжний баланс, золотовалютні резерви, емісія.

Постановка проблеми. В умовах ринкових відносин в Україні необхідною передумовою структурної перебудови економіки країни є вдосконалення валютного ринку та врегулювання політичних проблем. Останнім часом важливого значення набуває питання подальшого розвитку валютного регулювання та переходу до гнучкого обмінного курсу. Валютний курс є вагомим інструментом державної політики, ефективне регулювання якого є істотним фактором створення сприятливих умов для нарощування виробництва та зростання чистого експорту – визначального фактора економічного розвитку країни.

Валютний курс є індикатором економічних відносин, який впливає на соціально-економічний розвиток країни. Він відображає взаємодію національної та світової економік, регулює діяльність багатьох економічних сфер. Проте зміни валютного курсу не завжди є явищем позитивним і можуть призвести до непередбачуваних наслідків у різних сферах економіки. На сьогодні актуальність цього дослідження є як ніколи очевидною, адже різке падіння курсу гривні потребує дослідження цієї проблеми та визначення реальних передумов знецінення національної валюти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. Проблеми, пов'язані з врегулюванням національної валюти, широко висвітлено в науковій літературі. Серед вітчизняних дослідників, в роботах яких розглянуто питання управління валютним курсом, варто виокремити В. Ющенко, А. Гальчинського, В. Юрчишина, І. Платонова. Постійний аналіз та керування курсоутворювальним процесом здійснює Національний банк України.

Метою роботи є аналіз актуальних проблем забезпечення стабільності національної грошової одиниці України в сучасних кризових умовах.

Результати дослідження. Внаслідок здійсненого дослідження отримано такі наукові результати: проведено порівняльний аналіз курсу гривні до соціально-політичної нестабільності в країні і сучасний стан гривні; розроблено підходи до стабілізації валюти; проаналізовано прогнози щодо виведення гривні із кризового становища. Важливим елементом валютної системи є валютний курс, оскільки розвиток МЕВ вимагає вимірювання вартісного співвідношення валют різних країн. Валютний курс – співвідношення між грошовими одиницями двох країн, яке використовується для обміну валют при здійсненні валютних та інших економічних операцій.

Як відомо, більшість українських вчених економістів дотримуються спільної думки щодо визначення груп чинників і виділяють дві групи, які впливають на формування курсу національної валюти.

1. Структурні (довгострокові) – фактори, які відображають реальний стан економіки країни, які мають вплив на величини та динаміку обмінного курсу, більш ґрунтовно та довгостроково визначають місце національної грошової одиниці у валютній ієрархії. До основних структурних факторів впливу на формування національної валюти відносять показники: економічного розвитку, обсяг грошової маси, інфляція, показники рішень облікової ставки,

стан і структура платіжного балансу, обсяг дефіциту державного бюджету, платоспроможність країни та довіра до національної валюти на зовнішньому та внутрішньому ринках, обсяг внутрішніх та зовнішніх запозичень.

2. Кон'юнктурні (короткострокові) – фактори, які впливають на динаміку обмінного курсу із короткочасних змін ділової активності. Зумовлюються змінами політичної та військово-політичної ситуації, до яких належать: спекулятивні валютні операції, формування валютних очікувань, часті зміни урядів, лобіювання у вищих ешелонах влади інтересів певних політичних та економічних структур, рівень розвитку інших секторів фінансового ринку [1].

Отже, для забезпечення динаміки обмінного курсу державі необхідно здійснювати низку заходів щодо зменшення впливу кон'юнктурних (стихійних) факторів на курс валюти, шляхом законодавчого регулювання. Оскільки відомо, що часті та спонтанні зміни валютного курсу призводять до загального розбалансування економіки. Серед перелічених факторів, що формують валютний курс, можна виокремити не менш важливі чинники, на підставі яких можна дослідити зміни валютних курсів:

1. *Темп інфляції.* Чим вищий темп інфляції в країні, тим нижчий курс її валюти, якщо не протидіють інші чинники.
2. *Валютний паритет* – співвідношення між двома валютами, яке встановлюється в законодавчому порядку на підставі офіційного вмісту золота в одиниці валюти, або СПЗ (спеціальних прав запозичення), або однієї зі світових твердих валют (чи кошика валют).
3. *Стан платіжного балансу.* Розрізняють активний платіжний баланс, який сприяє підвищенню курсу національної валюти, оскільки збільшується попит на неї з боку іноземних боржників. Та пасивний платіжний баланс, який, водночас, породжує тенденцію до зниження курсу національної валюти, оскільки боржники обмінюють її на іноземну валюту задля погашення своїх зовнішніх зобов'язань. Погіршення платіжного балансу вимагає вживання заходів валютного контролю з боку національного уряду, що веде до посилення контролю за валютними операціями та збільшення позик, знижує попит на валюту, і отже, її курс. Стабільно активне сальдо платіжних балансів останніми роками мають тільки Японія та Німеччина, що відображається в стабільності курсів їхніх національних валют.
4. *Діяльність валютних ринків і спекулятивні валютні операції.* Валютні ринки швидко реагують на зміни в економіці і політиці та на коливання курсових співвідношень. Головною метою таких операцій є отримання прибутку від руху курсу валют, прискорення руху капіталів, розширення фінансового ринку та вирівнювання ціни грошей.
5. *Ступінь використання певної валюти на євrorинку і в міжнародних розрахунках.* Наприклад, той факт, що 60 % операцій євробанків здійснюються в доларах, визначає масштаби попиту і пропозиції цієї валюти.
6. *На курсове співвідношення валют впливає також прискорення або затримка міжнародних платежів.* В очікуванні зниження курсу національної валюти імпортери прагнуть прискорити платежі контрагентам в іноземній валюті, щоб не нести втрат у разі підвищення її курсу. У разі зміцнення національної валюти, навпаки, переважає їх прагнення до затримки платежів в іноземній валюті. Така тактика впливає на платіжний баланс і валютний курс.

7. *Ступінь довіри до валюти на національному і світових ринках.* Курс національної валюти визначається соціально-економічним станом країни.
8. *Золотовалютні резерви.* Згідно зі Законом України "Про Національний банк України", золотовалютний резерв – резерви України, відображені у балансі Національного банку України, що включають в себе активи, визнані світовим співтовариством як міжнародні і призначені для міжнародних розрахунків.
9. *Валютна політика.* Метою розробки та реалізації валютної політики є підтримка макроекономічної рівноваги в країні, забезпечення стійкого економічного зростання, підтримка цінової стабільності, рівноваги платіжного балансу [2].

Золотовалютні резерви на сучасному етапі розвитку банківської системи використовувались, переважно, для підтримки курсу національної грошової одиниці, для чого здійснювався продаж Національним банком України іноземної валюти на міжбанківському валютному ринку України. Крім цього, зважаючи на дефіцит платіжного балансу, на стан якого значний негативний вплив мала світова фінансова криза, золотовалютні резерви України використовувались для його балансування.

Основним чинником, що забезпечує зростання розмірів золотовалютних резервів, є їх використання як певного страхового фонду з метою захисту національних валютних систем від спекулятивного переміщення капіталів на глобальному фінансовому ринку. Тобто проста математика, баланс грошових коштів і нічого більше. І війна – не виправдання нестабільності національної валюти. Нехай НБУ не хоче витрачати золотовалютні резерви, але перші три пункти нікуди не подінеш. Складається думка, що курс національної валюти формується тільки на основі спекулятивних настроїв і все! Тоді питання, якщо ми так формуємо курс національної валюти, то навіщо нам НБУ взагалі треба?

Отже, серед найважливіших чинників, які вплинули на курс валют: емісія гривні, спричинена незбалансованою бюджетною політикою, напружена ситуація на Сході, вимоги МВФ і спекуляції на валютному ринку, надавати ефективну протидію яким Нацбанк або не вміє, або не хоче. Сьогоднішні дії НБУ не зможуть утримати гривню від падіння. Таким чином, формування валютного курсу є багатофакторним процесом, а сам валютний курс є динамічним показником, який впливає на стан економіки загалом. Оскільки валютний курс має важливе економічне значення, тому захист і забезпечення стабільності грошової одиниці покладено Конституцією на Національний банк України. Він здійснює надані йому повноваження для захисту грошової одиниці, як і всієї грошової системи в Україні, узгоджуючи свої дії з іншими суб'єктами державної влади, виходячи із завдань грошово-кредитної політики держави, макроекономічного аналізу та платіжного балансу, вживає необхідних заходів, щоб ефективно впливати на загальну кредитно-грошову ситуацію в економіці.

Для реалізації цього завдання Національний банк України наділений відповідними повноваженнями згідно з Законом України "Про банки і банківську діяльність" від 20 березня 1991 р. (з наступними змінами та доповненнями). Зокрема, ст. 8 цього Закону встановлює, що Національний банк є єдиним емісійним центром, відповідальним за проведення єдиної державної політики в галузі грошового обігу, кредиту, зміцнення грошової одиниці. Він визначає курс грошової одиниці відносно валют інших країн, йому належить монопольне право на ви-

пуск грошей в обіг, а також випуск національних грошових знаків за рішенням Верховної Ради України.

За Національним банком України цим законом закріплено право визначення виду грошових знаків, їх номіналу, особливих ознак і системи захисту. Право Національного банку видавати нормативні акти з питань, що входять до його повноважень, підкреслює його визначальну роль у забезпеченні стабільності національної грошової одиниці. Згідно зі ст. 6 Закону України про Національний банк України при виконанні своєї основної функції Національний банк має виходити із пріоритетності досягнення та підтримки цінової стабільності держави. Національний банк також сприяє дотриманню стійких темпів економічного зростання та підтримує економічну політику Кабінету Міністрів України за умови, що це не перешкоджає досягненню цілей [3]. Знецінення національної валюти можна розрізняти за трьома категоріями:

- 1) *фундаментальне* – це падіння промислового виробництва, стагнація ВВП, зростання дефіциту поточного рахунку та бюджету, скорочення прямих іноземних інвестицій;
- 2) *комерційне* – це можливість заробити на різниці офіційного та ринкового курсів або міжбанківського й готівкового курсів. До цієї категорії також входить виведення капіталу з країни фінансово-промисловими групами;
- 3) *соціально-політичне* – до цієї категорії причин відносять кризу влади, Євромайдан, Революцію гідності.

Основними причинами падіння курсу гривні стали:

1. Ріст внутрішнього та зовнішнього державного боргу, за останні 1,5 року більш ніж на 80 млрд грн;
2. Скорочення майже половини золотовалютного запасу країни, за три роки на 15 млрд дол.;
3. Збільшення грошової маси для обслуговування державних кредитів, внутрішніх – 10-13 %, а зовнішніх – 8-10 %;
4. Негативне сальдо зовнішнього торговельного балансу – перевага імпорту над експортом товарів та послуг у розмірі 15 млрд дол., що, водночас, сприяло відтоку доларів з країни;
5. Зменшення обсягів розміщення прямих іноземних інвестицій та згортання інвестиційної діяльності значного числа іноземних компаній, які працювали в українській економіці;
6. Сповільнення темпів приросту ВВП, за даними Держкомстату ріст ВВП становив нульовий приріст, а в промисловості падіння становило 5-6 % [10].

Основними наслідками падіння курсу гривні стануть подорожчання імпортних товарів та послуг, за які постачальники розраховуються валютою, а згодом продукції, що за галузевою структурою тісно пов'язана з імпортом. Також варто очікувати обмеження інвестиційної діяльності та довгострокового кредитування, а значні коливання курсу вносять непевність для суб'єктів господарювання у прийнятті управлінських рішень, звідси витікає сповільнення економічної активності.

Для зміцнення національної грошової одиниці потрібні структурні економічні зміни, які передбачають бездефіцитний бюджет, тобто зменшення витрат на другорядні статті, зростання виробництва, позитивне торговельне сальдо експортно-імпортних операцій, зниження ресурсної залежності та орієнтація на

розвиток інноваційних конкурентоспроможного виробництва, зрештою грамотна прогнозована монетарна політика Нацбанку. Тільки фундаментальні фактори визначають курс, а вони не запрацюють без завершення політичної кризи та формування або коаліційного, або технічного уряду – команди, яка зможе провести базові соціально-економічні реформи.

Ситуація на валютному ринку України прямо залежить від політичних подій. Оскільки валютні ринки швидко реагують на економічні та політичні зміни, тому складається думка, що курс національної валюти формується тільки на основі спекулятивних настроїв. Як тільки відбувається чергове загострення і конфлікт влади і опозиції – курс різко зростає, але через пару днів починає стихати і опускатися. Політична нестабільність у країні насамперед позначається на валютному ринку. Оскільки громадяни побоюються падіння курсу гривні, намагаються конвертувати свої гроші в більш тверду валюту, наприклад, американські долари. Очевидно, що підвищення попиту призводить до підвищення курсу валют.

Негативна політична обстановка, конфлікт на сході України впливає на економіку та на суспільство, проте вплив куди сильніше виражено в напрямку економіки загалом. З цієї причини інвестори волять залишити межі України, виводять свої гроші, а ті компанії, які ще зберігають кошти на українському ринку, включають у вартість своїх товарів та послуг націнку, покликану компенсувати ризик знецінення національної валюти.

Спад курсу долара пояснюється насамперед проблемною економікою. Постійне нарощування боргів, падіння резервів Національного Банку України – головна причина теперішньої ситуації у країні. Обсяги торгів на міжбанківському валютному ринку зростають в міру того, як загострюється політична криза в країні. Протягом травня-червня цього року обсяг скорочення золотовалютних резервів сягнув 2 млрд 056 млн 200 тис. дол., сягнувши показників шестирічної давності. Це скорочення зумовлене значними витратами Національного банку, які були спрямовані на утримання курсу національної валюти та погашення зовнішнього боргу, також на зменшення обсягів золотовалютного резерву значний вплив мають скорочення надходжень капіталу в країну. Водночас, варто зазначити, що в подальшому значні кошти будуть спрямовані на утримання національної валюти, адже зважаючи на скорочення виробництва (податкових надходжень відповідно), девальваційних очікувань громадян та скорочення надходжень капіталу до країни, гривня втрачатиме власну купівельну спроможність [6]. Цілком зрозуміло, коли в країні закінчуються міжнародні золотовалютні резерви, вона вимушена вдатися до девальвації. Для поповнень золотовалютних запасів та утримання курсу гривні Нацбанк повинен вдаватися до підвищення контролю за надходженням валюти до України та подальшої конвертації її у гривню.

Девальвація повинна сприяти зовнішній торгівлі, але річ у тому, що наш експорт надзвичайно сильно залежить від імпорتنих поставок, комплектуючих для багатьох галузей виробництва. Тому за рахунок експорту немає змоги активно наповнювати золотовалютні резерви України, що, водночас, означає, що можливості підтримки гривні за рахунок резервів украї обмежені. За останніми даними, з'явилась певна стабільність золотовалютних резервів, при тому що НБУ, по суті, відмовився від значних інтервенцій на підтримку гривні.

Отже, курс національної грошової одиниці залежить від валютних інтервенцій НБУ і відображає стан усієї економіки і платіжного балансу держави. Хоч і НБУ намагається утримувати курс гривні, проте якщо не зупинити девальвацію – це призведе до підвищення роздрібних цін. Платоспроможність населення на низькому рівні, тому така негативна ситуація погіршує добробут українців. Озброєне протистояння на Сході України спричиняє безперервне погіршення економічних показників розвитку Донецької та Луганської областей, який супроводжується також втратою значної частини активів [7].

Тиск на гривню також чинить торгова війна з Росією. Заборона на поставки українських продуктів на російський ринок негативно позначилась на платіжному балансі країни, в якому є значна частка товарного експорту з Росією. Це спричиняє зниження виторгу за експортними операціями, що, водночас, зменшує оборот іноземної валюти і призведе до її дефіциту і подорожчання курсу долара до гривні. Отже, спекулятивні настрої таки позначаються на стабільності економіки. Як тільки виникає політичне напруження – гривня повільно та впевнено знецінюється. Очевидно, що майбутня ситуація з національною валютою залежить тільки від того, як розвиватимуться події на Сході України. Якщо до кінця року ситуація покращиться і військові дії припиняться, то можна сподіватися на стабілізацію національної валюти.

Суспільно-політичне та економічне становище в Україні характеризується невизначеністю щодо подальшого розвитку ситуації на території України. Теперішнє протистояння є переломним моментом для нашої країни. Для того, щоб знищити напруженість, вирішити економічні проблеми та врегулювати ситуацію на валютному ринку України, потрібно запровадити заходи щодо стабілізації грошово-кредитного та валютного ринків України.

Для стабілізації та зміцнення гривні недостатньо робочих нарад та адміністративних заходів. Спершу для цього потрібні припинення війни на Донбасі, налагодження нормальної роботи промисловості, залучення інвесторів та фінансової допомоги від міжнародних донорів. Важливим фактором, що спричинив знецінення гривні, є припинення надходжень інвестицій. Останні нововведення Національного банку на валютному ринку, включаючи скасування обмежень на розрахунки імпортерів та проведення аукціонів для визначення рівноважного курсу, сприятимуть стабілізації ринку і зміцненню гривні.

Значна частина політичних діячів вважає, що Євромайдан став головною причиною дестабілізації національної валюти. Проте, на нашу думку, ще до Революції гідності протягом тривалого часу гривню утримували штучно – з політичних причин. І масові демонстрації мирних жителів, Євромайдан – це тільки вивело на поверхню те, що давним-давно намагались приховувати політичні діячі. Це вкотре доводить про нагальну потребу реформування фінансового сектору. Те, що відбувається у нас зараз на валютному ринку, відбулося б незалежно від того, чи були у нас протести, революції чи війна на Сході. Падіння економіки відбулося б у будь-якому разі.

Висновки. Головним фактором, який роками тисне на гривню, є викривлений торговельний баланс країни, яка купує набагато більше, ніж продає. У населення країни немає довіри до національної валюти, за будь-яких коливань валюти люди намагаються обміняти її на більш тверду.

Проведено дослідження зміни курсу гривні до Євромайдану, під час Революції гідності та на сьогодні. Очевидно, що ситуація на валютному ринку залежить від політичних подій. Оскільки гроші в наш час – це інструменти великої політики. Валютний ринок швидко реагує на економічні та політичні зміни, тому курс національної валюти формується на основі спекулятивних настроїв.

Політична криза в Україні виснажує резерви країни та заважає її економічному розвитку. Для економіки країни вкрай необхідна стабілізація політики, відсутність локальних конфліктів, професійні, молоді, енергійні та висококваліфіковані економісти на відповідальних посадах. Україні необхідна правильна та суспільна відповідальна економічна політика.

Для того, щоб привести гривню до стабільного функціонування не тільки в короткостроковому, а й довготривалому періоді, щоб максимально підвищити довіру до неї, Національному банку України необхідно зміцнити довіру до його діяльності, удосконалити та посилити систему комунікацій з громадськістю за допомогою більш детального роз'яснення цілей грошово-кредитної політики та заходів щодо їх досягнення. Таким чином він зможе отримати суспільну підтримку своїх дій, а отже, формувати на ринку позитивні очікування.

Література

1. Ревак О.С. Кон'юнктурні та структурні фактори валютного курсоутворення в Україні / О.С. Ревак. – К. : Вид-во "Либідь", 2013. – 236 с.
2. Арбузов С.Г. Банківська енциклопедія / С.Г. Арбузов, Ю.В. Колобов, В.І. Міщенко, С.В. Науменкова. – К. : Вид-во "Знання", 2011. – 502 с.
3. Конституція України. Закон України "Про банки і банківську діяльність" від 7.12.2000 р., № 2121-III.
4. Конституція України. Закон України "Про національний банк України" від 20.05.1999 р., № 679-XIV.
5. Александр Охрименко. Обвал гривны – это "подарок" Майдана / Александр Охрименко // Банки и финансы, 3 февраля 2014.
6. Сервер Садыков. "Євромайдан" і девальвація. Що дали? / С. Садыков // Избранное для всех. – К., 2014. – 236 с.
7. Україна // Війна на Донбасі вже коштувала Україні 30 мільярдів гривень: Українська правда; ред. Ігор Любшин, Олена Щербина. – К., 12.11.2014.
8. Україна // Вибори пройшли: НБУ відпускає гривню у вільне плавання: Преса України; ред. Ілья Скибинский. – К., 3.11.2014.
9. Україна // Гривня у "вільному" піке: Хай Вей; за ред. Сергій Горичвіт. – К. : Вид-во 10.11.2014.
10. Україна // Inf-Light; ред. Назарій Поліщук. – К., 06.02.2014.

Битер А.А., Чалапко Л.Д., Кобзарук І.І. Актуальные проблемы обеспечения стабильности национальной денежной единицы Украины

Исследовано изменение валютного курса в соответствии с политической ситуацией в Украине. Проведен сравнительный анализ курса гривны к социально-политической нестабильности и исследовано современное состояние гривны. Определены основные факторы, которые влияют на формирование курса национальной валюты Украины и факторы, на основании которых можно исследовать изменения валютных курсов. Разработаны подходы к стабилизации валюты; проанализированы прогнозы по выводу гривны из кризисного положения. Для обеспечения динамики обменного курса государству необходимо осуществлять ряд мер по уменьшению воздействия конъюнктурных (стихийных) факторов на курс валюты, путем законодательного регулирования.

Ключевые слова: валютный курс, валютное регулирование, кризисное состояние, валютный паритет, платежный баланс, золотовалютные резервы, эмиссия.

Biter A.A., Chalapko L.D., Kobzaruk I.I. Some Current Problems of Ensuring the Stability of the National Currency of Ukraine in Modern Conditions

The volatility of the exchange rate caused by the political situation in Ukraine is explored. The analysis of the current state of the Hryvnia and its exchange rate fluctuation caused by the socio-political instability in Ukraine is presented. The main factors that influence Ukraine's national currency were identified and researched. Some strategies for stabilizing the currency exchange rate were formulated, and forecasted outcomes of the anti-crisis policies were analyzed. To ensure the positive dynamics of the exchange rate, the government must implement a number of measures that will reduce the impact of external forces on the exchange rate via legislative regulations.

Key words: exchange rate, currency regulation, crisis, currency parity, balance of payments, foreign exchange reserves emissions.

УДК 332.122(477.8)

Ст. наук. співроб. І.В. Андел, канд. екон. наук –
ДУ "ІРД ім. М.І. Долишнього" НАН України

ЕКОЛОГІЧНІ АСПЕКТИ МОДЕРНІЗАЦІЇ ОСНОВНОГО КАПІТАЛУ У РЕГІОНІ

Здійснено оцінку оновлення основного капіталу у регіоні, природоохоронного ефекту від цього оновлення на прикладі Львівської області. Виявлено причини зниження природоохоронної ефективності модернізації основного капіталу в економіці регіону, у різних видах економічної діяльності.

Запропоновано шляхи виведення економіки регіону з кризи через пошук точок зростання у регіоні, пріоритетність інвестування у види діяльності, впровадження нової інвестиційної політики, підвищення ефективного оновлення основного капіталу з одержанням належного природоохоронного ефекту.

Ключові слова: природоохоронна ефективність, оновлення основного капіталу, підприємство, нова інвестиційна політика, точка економічного зростання.

Одним з найважливіших вимірів модернізації економіки, модернізації основного капіталу підприємств є покращення стану навколишнього природного середовища. Європейські аналітики переконують, що світова криза має насамперед структурний характер, що призведе до сповільнення розвитку і глибокої рецесії, на сьогодні бракує нового виробничого капіталу (Gross fixed capital formation), адекватного до реалій сучасного світу.

Також не завжди ефективна інвестиційна політика призвела до пришвидшення зношування основного капіталу, погіршення природоохоронного ефекту від оновлення основного капіталу. Тому, враховуючи виклики часу, українські економісти, констатуючи такі наслідки світової економічної кризи, як зниження доходів підприємств, зменшення коштів на оновлення основного капіталу, сповільнення інвестиційних процесів, пропонують різні шляхи модернізації підприємств для виведення їх із стагнації. В Україні затверджують програмні документи з метою виведення економіки з кризи, до таких належить Державна програма активізації розвитку економіки на 2013-2014 рр. Одним із пріоритетів цієї програми, яка є програмним документом із практичною спрямованістю, є розвиток високотехнологічних перспективних секторів, що потребує активізації інноваційних процесів в економіці. У цій програмі зазначено, що "актуальним залишається розвиток тих галузей, які мають потенціал для імпортозаміщення або вироблення продукції з високим ступенем доданої вартості", і що є низка галузей,